

Podstawowe dane osobowe recenzenta
dr hab. Urszula Jankowiak, prof. ndzw.
Sztuki muzyczne, dyscyplina artystyczna wokalistyka
Adres do korespondencji

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Bydgoszcz, dnia 25. 02. 2017 r.

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu Wydział Wokalno-Aktorski, pismo z dnia 13 stycznia 2017 roku, zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14.03.2003 roku tekst jednolity o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 ze zmianami Dz. U. z dnia 27.07.2005 roku Nr 164, poz. 1365, art. 14 ust. 2 pkt. 2).

Dotyczy

Uchwały Rady Wydziału Wokalnego z dnia 23 listopada 2015 roku w sprawie:

- wszczęcia, na wniosek **Pana mgr Krzysztofa Szumańskiego** z dnia 29 września 2015 roku przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej wokalistyka,
- wyznaczenia recenzenta.

W świetle ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65. poz. 595, ze zmianami Dz. U. nr164, poz. 1365 z dnia 17.08.2005 r., tekst jednolity art. 6 ust. 1, 3) Rada Wydziału posiada uprawnienia do prowadzenia przewodu doktorskiego na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej wokalistyka. Do nadesłanego mi przez przewodniczącego Rady Wydziału pisma sygnowanego datą z dnia 30.11.2015 roku informującego o wyznaczeniu mojej osoby recenzentem pracy doktorskiej **mgr Krzysztofa Szumańskiego pt. „Partia Escamilla w operze „Carmen” Georges’a Bizeta w aspekcie własnych doświadczeń wykonawczych na podstawie inscenizacji w Teatrze Wielkim im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu** z następującą dokumentacją:

- uchwała o wszczęciu przewodu doktorskiego i wyznaczeniu promotora pracy doktorskiej,

- uchwała o wyznaczeniu mojej osoby na recenzenta,
- protokoły z przebiegu posiedzenia Rady Wydziału,
- protokoły komisji skrutacyjnej z przeprowadzonych głosowań,
- lista obecności członków Rady Wydziału,
- lista członków Rady Wydziału zaliczanych w dyscyplinie artystycznej wokalistyka do minimum kadrowego.

Powyższe dokumenty zostały sygnowane: podpisem przewodniczącego Rady, protokolanta oraz członków komisji skrutacyjnej. Liczba uprawnionych członków Rady wynosi **16** osób. Na posiedzeniu Rady w dniu 23 listopada 2015 roku było obecnych **14** członków. Oddano **12** głosów pozytywnych, **2** głosy wstrzymujące, **0** głosów przeciwnych. Quorum głosujących w chwili podejmowania uchwały zostało zachowane. Głosowania zostały przeprowadzone przez Radę Wydziału zgodnie z prawem i we wszystkich etapach postępowania były pozytywne. Niniejszym stwierdzam, że przyjęcie tematu pracy doktorskiej i jej koncepcji oraz wszczęcie przewodu doktorskiego i wyznaczenie recenzenta nie budzi żadnych zastrzeżeń prawnych.

Podstawowe dane o Kandydacie

Pan mgr Krzysztof Szumański [REDACTED]

Odbył studia wyższe magisterskie (6-letnie) na kierunku wokalistyka w zakresie specjalizacji operowej na Wydziale Wokalnym Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina /obecnie Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina/ w Warszawie w klasie śpiewu solowego profesorów: Jerzego Artysza, Włodzimierza Zalewskiego i Małgorzaty Marczewskiej. Dyplom z tytułem magistra sztuki z wynikiem bardzo dobrym uzyskał w roku 2002.

W latach 2005-2006 naukę śpiewu kontynuował w National Opera Studio w Londynie. Swoje umiejętności doskonalił na kursach mistrzowskich Ileany Cotrubas, Catherinie Malfitano, Alana Opie, Berndta Weikla i Geralda Finleya. W krótkim czasie po ukończeniu studiów w 2003 roku wziął udział w tournée po Europie z European Baroque Academy Ambronay wykonując partię Abnera w oratorium *Athalia* J. F. Haendla pod dyrekcją Paula Mc Cresha.

Szczególne miejsce w biografii artystycznej Pana mgra Krzysztofa Szumańskiego zajmuje jego engagement w Royal Opera House Covent Garden w Londynie na stanowisko

solisty śpiewaka w latach 2006 – 2008 oraz w Deutsche Oper Berlin w Berlinie na stanowisko solisty-śpiewaka w latach 2008 – 2013.

W swoim dorobku artystycznym posiada bogaty repertuar, w którym znajdują się dzieła wszystkich epok i stylów muzycznych m.in. role w operach W. A. Mozarta – Leporello, Masetto w *Don Giovannim*, Don Alfonso w *Cosi fan Tutte*, Figaro w *Weselu Figara*, G. Rossiniego – Doktor Bartolo w *Cyruliku Sewilskim*, Orbazzano w *Tankredzie*, S. Pffeifera – Draco w *Vom Ende der Unschuld*, R. Statkowskiego – Wojewoda w *Marii*, M. Rimskiego-Korsakowa – Dziadek Mróz w *Sniegurocze*. Znajdujemy też dzieła kantatowo-oratoryjne w tym: *Requiem* G. Faure'go, *Mesjasz* G. F. Haendla, *Stworzenie Świata* J. Haydna, *Mszę Koronacyjną* W. A. Mozarta, *Te Deum* A. Brucknera, *Kantatę o kawie* J. S. Bacha, *Mszę h-moll* J. S. Bacha, *Stabat Mater* G. Rossiniego, *Credo* K. Pendereckiego, *Stabat Mater* K. Szymanowskiego.

W szczegółowym opisie dorobku artystycznego dotyczącego lat 1998 - 2015 doktorant wykazuje, iż wykonał ok. 280 przedstawień operowych, ok. 30 koncertów oratoryjno-kantatowych, 5 recitali oraz kilkadziesiąt innych publicznych prezentacji dzieł sztuki wokalne. Są wśród nich przedstawienia premierowe takich oper jak: światowa premiera *Vom Ende der Unschuld* S. Pffeifera - partia Drako w Kampnagel Hamburg, *Don Giovanni* W. A. Mozarta – partia Masetta i *Les Troyens* H. Berlioz – partia Panthée w Deutsche Oper w Berlinie, *Maria* R. Statkowskiego – partia Wojewody i *Sniegurocza* M. Rimskiego-Korsakowa – partia Dziadka Mroza na Festiwalu Operowym Wexford /Irlandia/, *Wesele Figara* W. A. Mozarta – partia Figara w Operze Krakowskiej, *Cyrulik Sewilski* G. Rossiniego – partia Doktora Bartola w Teatrze Wielkim w Łodzi.

Do wyróżniających zaliczyć należy występy w wielu znaczących europejskich teatrach operowych, wymienionych wcześniej – Royal Opera House Covent Garden w Londynie, czy też Deutsche Oper w Berlinie, HNK Zagreb, /Chorwacja/ – *Don Giovanni* W.A. Mozarta w partii Leporella, Teatr Wielki Opera Narodowa w Warszawie – *Cosi fan tutte* W.A. Mozarta w partii Don Alfonso, Opera Bałtycka w Gdańsku – *Maria* R. Statkowskiego w partii Wojewody.

Pan mgr Krzysztof Szumański wymienia dyrygentów, z którymi miał przyjemność współpracować m.in. Antonio Pappano, Semyon Bychkov, Ivor Bolton, Sir John Elliot Gardiner, Bernard Haitink, Mikko Franck.

W przedstawionej przez doktoranta dokumentacji widać różnorodność dokonań artystycznych, choć nie sposób wymienić wszystkich osiągnięć. Zestawienie partii w operach, w dziełach kantatowo-oratoryjnych, udział w festiwalach muzycznych,

nagraniach radiowych, rejestracjach spektakli, świadczy o imponującym i niekwestionowanym bagażu doświadczeń artystycznych.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska **Pana mgr Krzysztofa Szumańskiego pt. „Partia Escamilla w operze „Carmen” Georges’a Bizeta w aspekcie własnych doświadczeń wykonawczych na podstawie inscenizacji w Teatrze Wielkim im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu** składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym oraz opisu, napisana pod kierunkiem Pana dr hab. Tomasza Zagórskiego z Akademii Muzycznej im. J. I. Paderewskiego w Poznaniu.

Dziełem artystycznym jest nagranie DVD opery *Carmen* zarejestrowane podczas przedstawienia w Teatrze Wielkim im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu, w dniu 5 marca 2016 roku.

Reżyseria - Denis Krief, dyrygent – Bassem Akiki, przy udziale chóru, orkiestry i baletu Teatru Wielkiego im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu.

W przedstawieniu wystąpili:

Carmen	-	Monika Ledzion
Don Jose	-	Piotr Friebe
Escamillo	-	Krzysztof Szumański
Micaela	-	Roma Jakubowska-Handke
Frasquita	-	Barbara Gutaj-Mondowid
Mercedes	-	Magdalena-Wilczyńska-Goś
Remendado	-	Karol Bochański
Dancairo	-	Jaromir Trafankowski
Zuniga	-	Rafał Korpik
Morales	-	Tomasz Mazur

Carmen od lat bije rekordy powodzenia u publiczności. Muzyczne i wokalne walory tego przedstawienia, częstotliwość jego wykonywania w wielkich i mniejszych teatrach na całym świecie, liczne kreacje sceniczne, płytowe, filmowe i telewizyjne najwybitniejszych śpiewaków czynią z *Carmen* bezkonkurencyjną pozycję na liście operowych bestsellerów. To skończone i zamknięte arcydzieło /z doskonałą harmonią pomiędzy librettem i muzyką/, które zawiera w sobie wszystkie możliwe rozwiązania teatralne.

Życzeniem byłoby, aby związek pomiędzy tym co kompozytor zamieścił w partyturze, a tym co dzieje się na scenie było realizowane zgodnie z literą dzieła, z odrzuceniem indywidualizmu reżyserskiego i pominięciem kategorii Regietheater.

Poznańskie przedstawienie zdominowane i zawładnięte zostało przez Denisa Krief'a w jednej osobie: reżysera, inscenizatora, scenografa, który wiele swoich koncepcji teatralnych poprowadził wbrew warstwie brzmieniowej, emocjonalnej i muzycznej kompozytora.

Niestety, tak ważny dla rozwoju akcji Torreador Escamillo nie miał łatwego zadania aktorskiego. Pierwsze pojawienie się Escamilla w *Carmen*, bohatera areny i bożyszcze tłumów, reżyser zaakcentował poprzez wniesienie go na scenę przez chór męski. Postać Torreadora Escamilla, którą cechuje określona osobowość o charakterze pewnego siebie macho, tryumfatora, bezkompromisowego, atrakcyjnego kochanka - w kolejnych scenach reżyser uczynił mało wyrazistym. Dobrze stało się, że Krzysztof Szumański dzięki swojej ekspresyjności i talentowi aktorskiemu utrzymywał „temperaturę postaci” i był przekonywujący od strony aktorskiej.

Dysponuje on bardzo dobrze wyszkolonym głosem, nasyconym ekspresją, o szlachetnej barwie barytonowej i dużej kulturze wokalne. Escamillo należy do popisowych ról barytonowych, wymagających połączenia perfekcji wokalne i emocji włożonych w wykonanie tej partii. Artysta wykazał się doskonałą umiejętnością oddawania śpiewem charakteru postaci bohatera. Podziwiać możemy silnie zaznaczoną sugestywną ekspresję zwłaszcza w duecie z Don Jose w III akcie. W kupletach Torreadora zwraca uwagę szlachetnością prowadzenia frazy i przemyślaną dynamiką w czym zapewne pomaga artyście jego świadomość /co wykazał w analitycznej części pracy/ i inteligencja wokalna.

Może chciałoby się usłyszeć głos o większej gęstości brzmienia, po prostu bardziej dramatyczny baryton, o który wcale nie jest tak łatwo, to jednak Krzysztof Szumański nie tracąc nic z naturalności brzmienia śpiewał z tzw. „zacięciem bohaterskim” i napięciem emocjonalnym. Jeżeli w trakcie przedstawienia w partii Escamilla znalazłyby się jakieś wokalne niedociągnięcia, to są one na tyle mało istotne, że wobec dobrego wrażenia jakie pozostawia kreacja wokarno-aktorska Krzysztofa Szumańskiego Jego profesjonalizm jest na wysokim poziomie. Niewątpliwie doktorant jako odtwórca partii Escamilla potrafił połączyć wiedzę teoretyczną i warsztat wykonawczy z niepowtarzalnością swojej osobowości.

Wyznaczony cel artystyczny dokumentuje w sposób czytelny i wyczerpujący opis dzieła artystycznego. Omówienie problematyki wokalne partii Escamilla w operze *Carmen* i powiązanych z tym zagadnień autor zrealizował na podstawie doświadczeń wynikających

z występu w tym przedstawieniu. Pozwoliło mu to dokonać również porównań wersji zaproponowanej przez tego reżysera ze swoją wizją wykonawczą i zapisem partytury.

Mamy zatem udane metodycznie łączenie wypowiedzi autorskiej zawierającej zagadnienia muzyczne i trudności wokalne tej partii w kontekście „aktorstwa wokalnego” u śpiewaka operowego. Analiza poparta jest przykładami nutowymi. Omawiając znaczenie ekspresji tekstu w powiązaniu z muzyką, doktorant słusznie jeden z rozdziałów poświęcił w całości zagadnieniom związanych z wymową języka francuskiego w śpiewie.

Autor w procesie poznawania różnej kategorii źródeł historycznych i biograficznych przedstawił z właściwym rozeznaniem portret kompozytora i związaną z nim twórczość ówczesnie nie docenianą przez krytykę i odbiorców.

W jednym z rozdziałów wskazuje na negatywne zjawisko jakim jest „naginanie” libretta, a w konsekwencji muzyki do własnego obrazu świata przez reżysera. Chociaż nie przywoływałam dotąd innych tytułów z omawianej pracy doktorskiej, ciekawym jawi się rozdział zatytułowany - „*Carmen* w poznańskim Teatrze Wielkim im. Stanisława Moniuszki, czyli witamy w *Regietheater*”. Dobrze, że doktorant zwrócił uwagę na ten negatywny trend. Nie popiera dyktatury reżyserów i chce o tym głośno mówić /a raczej pisać/ - cytuję za Krzysztofem Szumańskim: *Sądzę, że uwspółcześnianie opery powinno mieć jednak swoje granice, gdyż sam kompozytor zawarł w dziele już dostateczną treść muzyczną, słowną, emocjonalne brzmienie, a reżyser kształtujący własny proces poznawczy powinien to uwzględnić.*

Stwierdzam, że część opisowa pracy doktorskiej jest niezwykle rzetelnie opracowana pod względem merytorycznym i edytorskim. Składa się z części o charakterze teoretycznym i analitycznym uszeregowanym w cztery główne rozdziały. Spełnia wymagania przejrzystości tekstu w rozumieniu jego komunikatywności, a przede wszystkim spójności ciągu myślowego i zachowania powiązań problematyki rozprawy w logiczną całość. Tym samym prawidłowy tok postępowania analitycznego doktoranta przyczynia się do podkreślenia zasadności sformułowania tezy rozprawy.

Praca doktorska zaopatrzona jest w bibliografię i notografię, streszczenie w języku polskim i angielskim. Trzeba podkreślić wzorcowe opracowanie przypisów i staranność kwerend źródłowych. Wykaz bibliograficzny, a w szczególności źródła internetowe tę uwagę potwierdzają. Ponadto, praca odznacza się indywidualnym stylem pisarskim.

Reasumując – cel artystyczny został udokumentowany w sposób wyrazisty i wyczerpujący. Autor wykazał się dociekliwością i ogromnym zaangażowaniem zarówno w sferze badań, jak i przy formułowaniu wniosków. Sposób ujęcia tematu, skrupulatność

w sferze dokumentacji naukowej stanowią o wyjątkowych walorach tej pracy i są godne wysokiej oceny.

Konkluzja

Przedstawiony zapis dzieła artystycznego oraz jego opis stanowią interesujący materiał zarówno w aspekcie wykonawczym i teoretycznym.

Stwierdzam, że praca doktorska **Pana mgr Krzysztofa Szumańskiego** poprzez swój twórczy i edukacyjny charakter, stanowi bez wątpienia solidne kompendium wiedzy na badany temat oraz cenny wkład w rozwój dyscypliny artystycznej – wokalistyka w dziedzinie sztuk muzycznych.

Wobec powyższego stwierdzam, iż doktorant wykazał się ogromną wiedzą teoretyczną, a także umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej. Rozwiązał założone zagadnienie artystyczne i spełnił tym samym wymagania art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14.03.2003 roku.

Pracę doktorską Pana mgr Krzysztofa Szumańskiego przyjmuję.

dr hab. Urszula Jankowiak, prof. ndzw.

